

Línubátatíðin

Henda frásøgnin um Tórhall og hansara ætt er fyrst og fremst søgan um húkamenn. Teir hava róð út. Teir hava verið við størri skipum, og teir hava verið við stállínuskipum. Tí eru teir ein partur av hesum partinum av okkara fiskiveiðusøgu, sum tað í veruleikanum ikki er nógv skrivað um.

Eg havi sjálvur í FF-blaðnum savnað nakað nógv av tilfari um teir ymisku tættirnar í fiskiskapinum.

Fyrst í 2003 gjørdist eitt frálíkt høvi til at skriva nakað um línubátasøguna, tá ið skipað varð fyrri samkomu fyrri menn, sum høvdu verið við Vesturhavinum Blíða. Hann var jú tann fyrsti stállínubáturin, sum kom til Føroyar. Hetta var seinast í 1956.

Tá varð greitt frá forsøguni til línuskipini, eins og tað varð greitt frá lívinum við Vesturhavinum, sum samstundis stórt sæð er frágreiðing um lívið við øllum hinum línuskipunum.

Henda frásøgnin kemur í tveimum þørtum.

Kravið um endurnýgging av fiskiskipaflotanum

Um vit fara aftur til fyrrapartin av 50-unum, var føroyski fiskiflotin í einum vánaligum standi. Aftaná kríggið høvdu vit fingið ein hóp av gomlum koltrolarum, serliga út Bretlandi. Hesir høvdu skapað framburð fyrstu tíðina. Men sum frá leið versnaðu tíðir og umstøður, og teir flestu fóru á húsagang og vórðu seldir sum gamalt jarn.

Eftir vóru sera fá góð skip.

Meginparturin av flotanum var gamlar sluppir, sum illa kundu geva fiskimonnum eina brúkiliga úrtøku. Hetta var ikki minst undirstrikað av teimum stóru verkføllum hjá fiskimonnum, serliga í 1953 og 1954.

Slagorðið og kravið var “endurnýgging av fiskiflotanum”. Samstundis fór ein stórir partur av føroyskum fiskimonnum til Íslands at fiska. Íslendingum tørvaðu fiskimenn, og føroyingum tørvaðu skip. Hesir tørvir hóskaði væl saman, og vit kundu loysa trupulleikar hjá hvørjum øðrum. Tískil vóru upp til 1.400 føroyskir fiskimenn árliga í Íslandi í 50-unum.

Hetta kundi tó bert vera ein bráðfeingis loysn. Føroyskir fiskimenn máttu fáa egin skip at fara við, og her máttu takast politisk stig. Hetta varð gjørt við í 1955 at seta á stovn Færøernes Realkreditinstitut, Realurin, sum skuldi veita fígging til ein nýggjan fiskiflota.

Samstundis varð gjørd ein stuðulsskipan, soleiðis, at tað almenna lat 20% í studningi til bygging av nýggjum skipum.

Eitt úrslit av hesum var, at vit í fyrsta umfari fingi brúktar, men góðar trolarar. Ein tann kendasti av hesum mundi vera Fiskanes.

Stig til at byggja línuskip

Men so tóku Højgardsmenninir á Toftum stig til at byggja eitt línuskip, og var hetta Vesturhavið Blíða, sum kom til Føroya um jóltíðir í 1956. Hetta var byrjanin til “línubátaepokuna” her á landi.

Hjá teimum fiskimonnum, sum høvdu verið við slupp, var Vesturhavið Blíða villasta luksus, sum hugsast kundi. Umborð á sluppunum kundu búgva upp til 12 mans í lugarinum. Her var eisini matgjørt og etið. Matgerðin fór fram á kolkomfýri. “Sanitera” útgerðin var eingin. WC var ein spann ella sjálv hekkan.

Nú vóru ikki fleiri enn 4 til 6 mans í hvørjum kamari. Teir 18 dekkararnir búðu har frammi í fyra kømum. Teir høvdu eisini eitt felags wc og baðirúm. Yvirmenninir búðu har afturi undir nakað betri umstøðum. Har vóru 7 mans til eitt wc.

Etið var í eini nössligari messu har afturi, og matgjørt varð í eini serligari gallu við allari nútímans útgerð.

Av aðrari ævintýrkendari útgerð var sjálvstýrari. Tað gamla var, at menn skiftust um at ganga róður-tørn eina tíma í senn. Nú kundu menn síggja, hvussu rattið av sær sjálvum snaraði aftur og fram. Tað var sett til ein motor, sum buldraði hvørja ferð, hann fór í gongd. Tí var hann av manningini kallaður “tarvurin”.

Og so hevði skipið radara, so tað kundi “síggjast” nógvar fjórðingar fram, sjálvst í tjúkkasta mjørka. Tað verður sagt, at reiðarin ikki hevði hug at nýta ta stóru upphædd, sum tá var talan um, til slíkt “luxus”. Men skiparin segði, at vildi reiðarin ikki, so skuldi hann sjálvur gjalda fyrri radaran. So langt kom tað ikki.

Men einki fæst fyrri einki. Prísurin fyrri ein slíkan línubát kundi fáa fólk at øtast. Hann var úti í móti eini heilari millión! Samstundis sum ein “góð” slupp kundi keypast fyrri kr. 60.000!

Dreymur at sleppa við línuskipi

Tað var sjálvsagt ein dreymur hjá einum og hvørjum fiskimanni, ikki minst teimum ungu, at sleppa við einum línubáti. Men hetta var ikki hvørjum manni beskorið. Tí ein ella bert fáir av hesum bátum gjørdi lítlan mun, tørvurin var jú stórir. Og tað vóru bert teir útvaldu, sum kundu fáa ein slíkan kjans sum hendan. Og teir, sum sluppu við, vóru mettir sum “hetjur” í síni bygd. At hugsa sær at sleppa við stállínubáti!

Her skal til stuttleika sigast frá, hvussu Osmundur Justinussen, sum er lórvíkingur, hevur upplivað hetta. Eitt kvøldið bankar uppá, og Jákup Andreas stendur í hurð-

Hetta er mynd frá 1958/59 av manningini á Norðstjørnuni í stýrihúsinum frá vinstru: Thorvald Andreassen og Jóannis Hermansen, Hósvík

Aftur í móti stýrihúsinum: Johannes Hansen, Haldarsvík, Steintór Djurhuus, Dalur, Hilmar Hansen, Jógvan Hermansen, Sámali Weihe. Miðraðið: Hans Martin Viderø, Bjarni Rein, Herluf Johannesen, Jens Petur Johannesen, Gustav Viderø, Hendrik Vík
Fremst: Magnus Olsen, Johan Johannesen, Laurits Vang, Hans Andor Jacobsen, Samson Poulsen

ini. Ørindini hjá honum var at fáa pápa Osmund, Tummas í Garði - teir kendust væl - at seta seg yvir um til Klaksvíkar, hagani hann skuldi fara við skipi til Noregs í samband við byggingina av Vesturhavinum Blíða. Osmundur, sum tá var 14-15 ára gamal, bøn-aði pápa sín um at biðja Jákup Andreas lova honum við sum kokkadrong!

Stór framstig, men...

Víst vóru línubátarnir stór framstig, men Vesturhavið Blíða var jú tann fyrsti av nógvum línuskipum.

Her vóru vansar, sum vóru rætt-aðir seinni.

Hargarð Tvørfoss úr Norðragøtu var ein av teimum hepnunum, sum slapp við Vesturhavinum. Hann minnst væl fyrsta túrin hann var við Vesturhavinum. Teir fóru til Ný Foundland, yvir á Flemish Cap. Skipið hevði bara frostgoymslu til 12 tons av agni, so teir máttu hava ein heilan kubba í lastini til agn. Tá ið teir so vóru komnir til fiskarí, var agnið í lastini longu byrjað at blotna. Hetta agnið mátti brúkast fyrst, áðrenn sett varð á frystilastina. Teir stóðu og egndu upptínaðan høggu-slukk

Viðhvørt snellaðu teir eisini í Grønlandi við línuskipunum

Línan verður drigin umborð á Beinir undir New Foundlandi